

Zviad Ratiani (Gruzie)

Jeden z nejvýznamnějších gruzínských básníků. Narozen roku 1971, do gruzínského literárního tisku přispívá od roku 1992. K dnešnímu dni vydal pět básnických sbírek a řadu překladů významných anglických a německých básníků – gruzínským čtenářům představil například práci T. S. Eliota, E. Pounda, R. Frosta, M. Rilkeho, P. Celana a mnoha dalších. Jeho překlad Celanova díla ocenil Goethe Institut cenou za překlad roku a v roce 2005 mu byla udělena nejvýznamnější gruzínská literární cena Saba. Jeho básně byly přeloženy do angličtiny, němčiny, francouzštiny, ruštiny, azerbajdžánštiny, ukrajinštiny, lotyšštiny a dalších jazyků. Objevily se i v řadě antologií, včetně *Ich aber will dem Kaukasos zu...* (Pop Verlag 2015, Německo) nebo *Aus der Ferne (Neue Georgische Lyrik)* (Corvinus Presse 2016, Německo). „Moderní ve smyslu i poetické formě,“ popisuje kritika jeho dílo. „Přímá současná poezie plná lásky, strachu, smrti, myšlenek a odvahy.“

ukázku přeložila Tereza Chlaňová

REKVIEM ZA ŽIVÉ

*Čím jsme se provinili,
když jsme slunci razili cestu k chladnému domu?*

Naše pravda byla otřesena.

Naše přítelkyně si přebarvily vlasy na křiklavé odstíny.

Kolébky našeho dětství

spálili na liduprázdných ulicích zmrzlí vojáci,

a vlast, jako drahocennou věc, vložili do kapsy zesnulému otci

a pochovali spolu s ním.

Otec byl pomatený.

Seděl jsem v chladné kavárně v cizím městě.

Od sousedního stolku mi přišla báseň, napsaná nečitelným rukopisem.

Mimikou a gesty jsem dal na srozuměnou,

že ten jazyk je mi cizí.

V koutku kavárny seděl

osamoceně chlapec,

pobaveně si mě prohlížel.

Čím jsme se provinili, když jsme potají přelezli

ostnatý drát

a zatoulali se na

zakázané pole,

abychom utrhli dvě tři hřejivé květiny

jen tak, pro všechen případ.

Stál jsem u řeky v cizím městě

a na mostě, na zábradlí, stál

chlapec,

marně jsem křičel: nedělej to, neumíš plavat...

Zanořil se do kalné vody

a voda neznámo proč nešplouchla,

poté jsem ještě dlouze a

bezvýsledně hleděl

do prudkých vln.

Čím jsme se provinili, když jsme při polibcích neudrželi lásku

a dovolili jsme jí, aby na sebe vztáhla ruce.

Hřích jsme, ovšem, pocítili později,

když jsme se pošetile dívali

na štíhlé nohy

rozházené po bílém prostěradle

jako stonky utržených květín a na to, co zůstalo pootevřené jako oko nebožtíka,

lůno, Peklo.

Ležel jsem v hotelu v cizím městě

a přemýšlel jsem o příteli, kterému jsme se posmívali.

V zakouřeném sále četl básně věnované
milované ženě

a téměř plakal,
my jsme seděli v poslední řadě
a zalykali se smíchem.

Později zemřel, přítel,
zemřel jen on, jen on...

Čím jsme se provinili, když jsme věřili v to všechno,
co jsme nemohli cítit?

Věřili jsme v to všechno,
co bylo zbavené vůně, chuti,
v to všechno, co nebylo vlastí.
Ať jsme v létě či v zimě třásli s neplodícím stromem
ať jsme s ním
kývali,

viklali
– ani mrtví ptáci nepadali z větví, natož pak jablka.

Čím jsme se provinili? Prostě jsme obelhávali sami sebe tím,
že jsme pomlouvali život.
Snad jsme ani nezamýšleli nic špatného.
Snad jsme pomýšleli na slávu,
abychom jejím zářivým pelem
velkomyslně ovinuli ramena vlasti,
samozřejmě však po smrti.

Člověk může být zlý, to je vše, čemu nás
naučili,
a vystrčili nás sem, do života,
který se ukázal být jednodušší, než jaká byla varování,
ale daleko složitější, než nám připadalo.

Člověk může být i dobrý, říkal jsem synovi,
a když na mě udiveně pohlédl, mrknul jsem na něj.
Člověk může být, opakoval, možná, člověk.

Čím jsme se provinili, když jsme se s řevem přidali k přízračným
vojákům,
kteří dali každému do rukou pochodeň a během noci omílali pořád dokola podivná
slova,
vlast se domnívá,
vlasti se zdá,
vlast vás slyší.

Celou noc hřímal mikrofon,
pohupovalo se náměstí,
pukaly zdi.

Vítězství nebo smrt –
vzlykala nemluvňata
ze zatlučených oken porodnice
a ozvěnou se neslo po chodbách:
smrt... smrt...
Proč,
ptal jsem se
v chladném chrámu v cizím městě,
proč

existují takové krajnosti
jako Ráj a Peklo,
je možné, aby se protínaly
nebo splývaly v jedno?
ptal jsem se
v chladném chrámu v cizím městě,
kde spočívala malinká rakev,
a já jsem se domýšlel, kdo v ní leží.

Cožpak jsem si zasloužil jen
Peklo?
Tím spíš, cožpak jen Ráj?

Proč,
ptal jsem se, existují takové krajnosti
jako život a smrt,
je možné, aby se protínaly
nebo splývaly v jedno?
ptal jsem se
v chladném chrámu v cizím městě;
bohužel, nepamatoval jsem si žádnou modlitbu a na ikonách jsem bohužel nikoho nepoznával,
chlapec v rakvi ležel místo někoho,
možná místo mě...
Jak je to nepříjemné...

Čím jsme se provinili,
když jsme s bázlivým úsměvem hleděli do obličeje prastarým vládcům,
ujišťovali jsme je, že se narodili pod šťastnou hvězdou,
a připomínali jim, jak k nim byl život štědrý:
jejich synové-upíři hrdinně zahynuli,
dcery se brzy začaly kurvit,
jejich obchod –
nemocnice pod širým nebem,
a pronajatý hřbitov vzkvétá až doposud; jejich prsty dokonce i nyní, v nahnílém stáří, počítají vteřiny
obratněji než peníze.

Vznešení, sešlí vládcové...
Ti, kteří si napařovali suchá
chodidla v horké vodě,
i ti, kteří fňukali,
když jsme jim třesoucIMA se rukama
zastříhovali
zarostlé nehty.

Hřbitov v cizím městě, cizí lidé. A já mezi nimi, povyskakuji a snažím se alespoň letmo zahlédnout
mrtvého chlapce, ještě než zakryjí rakev, a zároveň spatřit
jeho-moji
matku,
dokud vítr smrti, který vane od bílého límečku,
nestrhne černý šátek z její hlavy,
pokud ho vůbec strhne...
Čím jsme se provinili,
když jsme razili cestu ke slunci našim zmrzlým srdcím?

Naše pravda byla otřesena.
Naše přítelkyně si přebarvily vlasy na křiklavé odstíny.
Papírky s našimi dětskými básničkami
dostala balzamovačka,

aby je vložila do ran zesnulého.
Zesnulý byl pomatený a my jsme vsunuli do jeho kapsy
vlast,
ale matku ani tak neopustil zvyk dál bloumat po nocích z pokoje do pokoje
a
brumlat:
ať nepadne můj dům, ať nepadne,
nespadne...

Čím jsme se provinili,
že jsme nedokázali propadnout pití, ani zbohatnout,
ani zemřít?

+++

nikdy, ani jednou
se nestalo, že bych se probudil tak, abych předstihl
život alespoň na okamžik: život,

když vytuší mé probuzení,
ihned se dává do pořádku,
aby si ten, kdo se probudí,
u něj nevšiml
žádných změn.

+++

Peníze, básně... Na světě existují
i jiné, neméně děsivé věci,
řekněme, geometricky přesná oblaka
a vertikálně zavěšené větry,
které foukají shora dolů.
Existují dokonce takové ženy,
jaké jsem si představoval v dětství,
když takovou uvidíš, řekneš: „Počkej na mě tady,
jenom dožiju tento život
a vrátím se pro tebe.“ Existuje i den,
kdy někdo vyšplhá na nebe
a poté, co posbírá zbytky hvězd, křikne na tebe:
„Byly vždycky moje, od samého počátku“.
Existují dokonce takové básně,
které se píší samy,
stačí jen napsat začátek.

ŽIVOT MEZI KAMENÍM

Ano, všemu rozumím.
Neboť sám jsem těmi moudry oklamával sám sebe a své srdce, ale zadrhlo se –

je čas kamení sbírat – řekl jsem to správně? – je příliš pozdě,
příliš jsem otálel:
všechno kamení a všechny kamínky, veliké i maličkaté, jsou posbírané,
velikánské zdi jsou vystavěné
kolem mě,
jsou vysoké –

když by se měly kameny rozhazovat,
tak i ten nejlehčí kamínek nepůjde přehodit přes zdi.

Bojím se pohnout, neboť se mohou zřítit
tyto mé, roky sbírané, důležité kameny
a rozdrtit mě. Sedím nehnutě

a prohlížím si každý kámen zvlášť;
stává se, že se do některých zamiluji,
ale neodvažuji se vyznat jim lásku.

MALÁ ELEGIE OTCI

Podívej se, ten strom je můj otec.

Jsi udivený?

Čekal jsi, že uvidíš dub?

Ne, ten strom je můj otec.

Je tenký jako proutek

a ani není moc starý,

v zimě má lehký spánek

a na jaře se probouzí s prvním teplem.

Nezastiňuje polovinu dvora,

nezaclání světlo jiným stromům,

jeho stín není tíživý a je poslušný –

dokonce i slabé podzimní slunce

jej snadno obtáčí kolem kmene.

No a v létě, když je u nás nesnesitelné parno, jeho stín ukryje pohodlně pět, šest, možná i více lidí,

a nám to stačí. Víc nás ani není. Víc

nás ani není třeba.

+++

Žádný dar předtuchy,

Bůh se nade mnou slitoval,

ale

abych se necítil šťastný,

obdařil jiné

darem minulosti.

Minulosti,

v níž se neustále něco mění.

Dnes si vzpomínám:

tehdy mě matka neviděla.

Zítra se může zdát:

viděla mě, ale nic neřekla.

A pozítří řeknu:

sám jsem se jí přiznal.

+++

1

Ted' mě vezmi do Říma, říkám svému životu, který se směje.

Jistě, moc se mi nechtělo věřit, že svět existuje,

že všechny ty země, města, vodopády, ostrovy opravdu existují.

A když jsem se poprvé, podruhé, potřetí
sám ocitl kdesi tam, stísněnost, sklíčenost – všechno to
dohromady, mi jako nikdy předtím sevřelo srdce.

Zklamání ze světa, ze sebe,
ale zvláště – ze světa, neboť od něj jsi toho očekával víc,
ukázalo se, že je takový a právě jen takový, jaký má být. A co je nejhorší –
je dneškem.

2

Čím více uvidíš,
tím méně si budeš pamatovat,
říkám si a on se usmívá

na dlouhonohou servírku,
která míří k jeho stolu s popelníkem v ruce
a vůbec není průhledná. Zapřísahám se – už
dost, vzpamatuj se,
všechno, co vidíš, je přelud. A on se usmívá
a vychutnává si hlt napěněného světlého roztoku,

který je takový, právě jen takový,
jaké má pivo být. Všechno dokola je jen takové,

jaké to má být. A je-li to tak,
pak mě vezmi do Říma,
úpěnlivě prosím svůj život,
ale on neslyší.

3

Vždycky odjížděli jiní.
Já jsem se vracel z letiště
a byl jsem spokojen s tím, že jsem je mohl

doprovodit,
čelem jsem se tiskl k chladné okenní tabulce autobusu,

okouzleně jsem se díval na Tbilisi, utonulé v ranním slunci,
a pouštěl jsem se do hry na Návrat –

na to, že se jako dávno ztracený,
jako ten, kdo se dlouho toulal po světě,

nakonec vracím domů,
radostně si prohlížím každý dům, strom, okno, balkón
a dokonce i kolemjdoucí. Nebyla to špatná hra.

4

Vždycky se vraceli jiní.

Čekal jsem je na letišti

a udiveně jsem poslouchal neobvyklá vyprávění
o dalekých zemích, městech, vodopádech, ostrovech,
stručně řečeno – o ženách,

a věřil jsem. Nevěřil jsem. Nevěřil jsem. A věřil jsem.

Věřil jsem, samozřejmě,

ale přece jen jsem nevěřil,

že svět takhle jednoduše opravdu existuje,

a když jsem se jednoho dne, pak podruhé, potřetí

sám ocitl tak daleko, stísněnost, zklamání –

všechno to dohromady mi jako nikdy předtím sevřelo srdce,

zlobil jsem se na sebe za to,

že jsem tak rychle a jednoduše zapadl do cizího prostoru,

tak, jako by se ani nic nestalo, všechno jsem do sebe nasál,

jako kdyby nikdy neexistoval ani krapet pochybností,

že tento svět, nekonečný a pestrý, skutečně existuje.

5

Existuje, šeptal jsem v Istanbulu.

Existuje, stále jsem vedl svou ve Vídni.

Svět existuje, opakuji zde, v göteborgské kavárně na horizontu,
a vychutnávám si hlt dosti zpěněného světlého roztoku,

pivo je zde opravdu pohádkové. Je pravda, že Švédové
tak zbožňují alkohol. Pravdou je, že dívky jsou u nich
nejkrásnější ze všech.

Je pravda to, je pravda ono.

A pokud jsou všechny pravdy pravda,

tak mě vezmi do Říma,

vždyť tam vedou všechny cesty,

alespoň do neznáma.